

SZÁVA CSANÁD

STABIL EGYENSÚLYHELYZET A HEPEHUPÁS VÉN TÖVISHÁTON

Biczó Gábor – Kotics József (szerk.): *„Meggvagyunk mi egymás mellett...” Magyar-román etnikai együttélési helyzetek a szilágysági Tövisháton*, ME KVAI, [Miskolc], 2013, 312 oldal

A 2013-ra datált, de tulajdonképpen nemrég, a tavalyi év végén bemutatott *„Meggvagyunk mi egymás mellett...”* című tanulmánykötet olyan vidékre nyújt újszerű betekintést, amely nemcsak sajátos karakterisztikájú, de sok tekintetben különösen alkalmas határhelyzetek leírására. Tövishát sokféle szempontból kettősségek, határesetek meghatározottságaiban jellemezhető. Adminisztrációs egységek vágják ketté: északi része Máramaros megyéhez, a hagyományosan értelmezett Erdélyhez közelebb eső fele Szilágy megyéhez tartozik. Románok és magyarok is nagy számban lakják ezt a vidéket; alapvetően dombságról van szó, ám bizonyos síksági jelleg is vegyül a tájba, és folytathatnánk a sajátosságok a sorát.

Jelen kötet kiindulópontja az – elsősorban etnikai – egyensúlyhelyzet. Tövishát az asszimilációs elméleti modellek karakteres negációja, a kötet tanulmányai sokszempontúan mutatják be azt a valós helyzetet, amely a lehető legkonkrétabban statuál ellenpéldát az ilyen elméleteknek. És nem valamilyen külső megregulázás folytán elért merev egyensúlyról van szó, tehát nem a hatalmi eszközök érvényesülésével van itt dolgunk, hanem – mondhatni – gyümölcöző együttlétről beszélhetünk: „Tapasztalataink szerint az interferencialitás a magyar-román együttélési gyakorlat fontos színtere. Az interferencia szokásban és jelenségben, illetve a mindennapi élet különböző szintjein, olykor habitusban és attitűdben, máskor konkrét formában kölcsönösen megfigyelhető.”¹ Az egyes tanulmány szerzők alapos terepmunkára és a legjobb elméleti háttérre támaszkodnak. A kutatást végzők munkáit mintegy keretbe foglalják a szerkesztők – Biczó Gábor és Kotics József – elméleti jellegű, rendkívül finom rálátást biztosító felvezető fejezetei.

Keresztury Ágnes esettanulmánya egy olyan közösséget mutat be, „ahol a magyar közösségben a modernizáció részben megrekedt azáltal, hogy a gazdasági és társadalmi viszonyok átalakultak ugyan, de az ott élők értékrendjében számos, a hagyományos paraszti társadalomra jellemző elem maradt

¹ Biczó Gábor – Kotics József (szerk.): *„Meggvagyunk mi egymás mellett...” Magyar-román etnikai együttélési helyzetek a szilágysági Tövisháton*, ME KVAI, [Miskolc], 2013, 79. p.

fenn, melyek a modernizáció folyamatát gátolják”.² A mezőgazdaság és a munka túlértékelése a társadalom e szereplőjének nagy problémája. Elsősorban generációs problémáról van szó, hiszen éles szakadék érzékelhető a földet birtokló idősök és a mezőgazdasági munkát melléktevékenységként végző fiatalok ezzel kapcsolatos felfogása között. Másrészt ezt a problémát tetézi az, hogy a lokális értékhez való ragaszkodás egyik hozadéka a közösségi élet vallásos formáinak felértékelése. Szemben ezzel a fiatalabbak a legtöbbször a városi fogasztási mintákat részesítik előnyben.

A közösségi életet vizsgálta Osgyán-Kovács Kitti Völcsökön. A falu-város ellentét szép ellenpéldája lehet a település, például ha a közösségi események szervezésére gondolunk: „a városi – szilágycsehi – programok falusi tradíciókból építkeznek, csupán a helyszín okán kerülnek a városban megrendezésre”.³ A kutatás arra a következtetésre jut, hogy „a közösségi élet működéséhez nélkülözhetetlen struktúraelemek, a helyi aktorok képzete és funkciói, a közösségi élet mibenlétének tudata, a közösségi tér és a közösségi életre való igény egyaránt azonosítható” a völcsökieknél. Ugyanakkor a közösségi életet nem befolyásolja a vegyes etnikai összetétel, tudjuk meg a következtetésekből, vagyis ez a közösség – mondani – túllépett az etnikai megosztottság mindennapi életet gátló, elbizonytalanító mechanizmusain.

A monói női életvezetési gyakorlatokról írt nagyszerű tanulmányt Mészáros-Nagy Éva. Az általa vizsgált alany a helyi társadalom közép- és felső rétegeiből származik, mindazonáltal a lokális közösség normarendszerén kívülként identifikálja magát. Mindezt egyetlen élettörténeti elbeszélő tükrében vizsgálja a tanulmány szerzője. Két meghatározó fogalomkör köré épül fel a konkrét narratíva: a nemi szerep és a munka világa köré. A nemi szerepeken való túllépésnek mintegy eredményeként az alany az erős jellemű asszony szerepének megfelelő, a történet elmesélése által mindig magát igazolni próbáló önképét mutatja be.

Újhelyi Anna a szintén tövisháti, Szilágymegyei Bósházán végzett egy alapos, jól felépített kutatást. Tanulmánya a román-magyar együttélés egyik példáját mutatja be. Kiderül, hogy az ünneplés és a nyelvhasználat a kölcsönösség és elfogadás jegyében történik, zajlik, ám a vegyesházasságok problémásabbak. Az egyes – főleg vallásos – ünnepek kapcsán megállapítja a szerző, hogy „románok és magyarok együtt ünnepelnek, illetve saját ünnepeiket bizonyos mértékig »kiterjesztik« a másik etnikai csoportra is”.⁴ A nyelv tekintetében Újhelyi megállapítja, hogy ha különbözik anyanyelvük, a beszélgetőpartnerek mindkét nyelvet használják, a románok is beszélnek magyarul és fordítva is. A vegyesházasságok esetében konfliktusforrás lehet az,

² *Uo.*, 206. p.

³ *Uo.*, 234. p.

⁴ *Uo.*, 282. p.

hogy a hagyományos értékendhez ragaszkodó családtagok a legtöbb esetben nem szívesen adják áldásukat egy ilyen kapcsolatra. Itt tulajdonképpen egy generációs problémával állunk szemben, hiszen a tradicionális értékrendhez ragaszkodók általában az idősebb, 65 fölötti generáció tagjai.

Rendkívül igényesen szerkesztett kiadványt kapunk a kiadótól, a kötetet tartalmilag a fogalmi diskurzusban a precizitás jellemzi. Gazdagon dokumentált kutatást mutat be: 120 strukturálatlan interjú, 22 kutató, 320 részben strukturált interjú. A kiadvány fontos eredménye, hogy kiváló hallgatói tanulmányokat közöl. Végül megállapíthatjuk, hogy a kötet túllép a tradicionális, mainstream megközelítésen, nem konfliktuálisan értelmezi az egymás mellett élési viszonyt, hanem az interferenciák perspektívájából, és alighanem ez a leginkább figyelemre méltó eredménye: konkrét példával szolgál, az együttélés hosszú távon működőképes modelljét elemzi.